

Aan Algemeen Bestuur

Informatienota

Datum	15 maart 2024	Portefeuillehouder	E.W.J. den Hertog
Documentnummer	1766070/1766078	Programma	Landelijk gebied
Projectnummer		Afdeling	Plannen en projecten (P&P)
Bijlage(n)	2	Opsteller	
Onderwerp	Peilbesluiten Arkemheen en Eemland		

Kennisnemen van

Kennisnemen van de start en voortgang van twee nieuw vast te stellen peilbesluiten: peilbesluit Arkemheen en peilbesluit Eemland. De participatiestrategie voor de peilbesluiten komt nog ter vaststelling naar het AB in de vergadering van 13 mei.

Inleiding

Het Waterschap Vallei en Veluwe is verplicht peilbesluiten op te stellen voor gebieden waar onder normale omstandigheden peilen kunnen worden gehandhaafd. Het peilbesluit binnen provincie Gelderland (Arkemheen) moet elke 10 jaar worden herzien, het peilbesluit binnen provincie Utrecht (Eemland) moet altijd actueel zijn, passend bij functies en belangen.

Het meest recente peilbesluit voor Arkemheen is vastgesteld in 2012. Formeel moest de herziening van dit peilbesluit op 31 december 2022 gereed zijn, maar er is uitstel gevraagd aan de provincie Gelderland (en verkregen) tot 31 december 2024. De huidige planning stuurt aan op besluitvorming in juli 2025. Uitstel vragen kan tot maximaal 5 jaar na het verlopen van een peilbesluit. In het uiterste geval hebben we dus uitstel tot 2027.

Het meest recente peilbesluit voor Eemland is vastgesteld in 2013. Formeel gezien hanteert provincie Utrecht geen termijnen meer voor een peilbesluit, maar dient een peilbesluit actueel te zijn. Vanwege veranderend klimaat en praktijkpeil is er aanleiding om het peilbesluit in Eemland te actualiseren. Vanwege het in ontwikkeling zijnde uitvoeringsprogramma voor Regionale Veenweidenstrategie van de provincie, ontwikkelingen vanuit NPLG en het Handelingsperspectief buitengebied regio Amersfoort en de impact op het peilbesluit is besloten om meer tijd te nemen voor de herziening van het peilbesluit en aan te sturen op vaststelling in 2025.

De peilbesluiten voor Arkemheen en voor Eemland worden door het Algemeen Bestuur (AB) van Waterschap Vallei en Veluwe vastgesteld. De peilbesluiten komen tot stand in overleg met de belanghebbenden in het gebied. De eerste gesprekken met belanghebbenden in beide polders zijn geweest. Voor Arkemheen gaan we de eerste helft van 2024 een concept-peilafweging opstellen, voor Eemland zal dit gebeuren in de tweede helft van 2024.

De planning is dat de definitieve peilbesluiten voor Arkemheen en voor Eemland door het AB worden vastgesteld in juli 2025.

Beoogd effect

Met de peilbesluiten voldoet Waterschap Vallei en Veluwe aan de wettelijke verplichting om een actueel peilbesluit te hebben voor gereguleerde gebieden in de peilgebieden Arkemheen en Eemland. Met een peilbesluit voorziet Waterschap Vallei en Veluwe in een garantie aan gebruikers en belanghebbenden over het minimum en maximum peil in normale omstandigheden. Hiermee worden economische en maatschappelijke functies bediend. Ook voldoet het waterschap aan de eisen die aan het waterbeheer worden gesteld in het (Ontwerp) beheerplan Arkemheen Natura 2000 en het weidevogelplan.

Naast deze verplichting vullen we vanuit onze klimaatopgave (Adaptief beleidskader klimaatadaptatie, Kactus, BOVI) onze ambitie in om met het peilbeheer in te spelen op klimaatverandering. Concreet betekent dit: het zoeken naar mogelijkheden om water vast te houden in het gebied en daarmee slechte oogsten, teloorgang van natuur, veenoxidatie, bodemdaling en schade aan infrastructuur en gebouwen te voorkomen.

Communicatie en participatie

Participatie is, mede met het oog op het vastgestelde participatiebeleid (Blauwe Aanpak Participatie), een belangrijk uitgangspunt in de aanpak om te komen tot de nieuwe peilbesluiten. Het doel, de doelgroep, impact en aard van de opgave en de rol van participatie in het proces is bepalend voor de aanpak en is in lijn met het beleid vanuit de Blauwe Aanpak Participatie zoals vastgesteld door Waterschap Vallei en Veluwe.

Waterschap Vallei en Veluwe is wettelijk verantwoordelijk voor het peilbesluit en daarmee initiatiefnemer van het participatieproces. Het waterschap heeft dus de rol van 'presterende overheid', in opdracht van provincie. Het waterschap heeft ook de rol van 'samenwerkende overheid' in het participatieproces gericht op weidevogels en Natura2000 beheerplan in Arkemheen. Belanghebbenden hebben de rol van 'adviseren en toetsen', de inbreng wordt meegenomen in de afweging. Het waterschap maakt uiteindelijk de afweging aan de hand van normen en criteria (beleidskader) en maakt het uiteindelijke besluit.

We onderscheiden de volgende groepen belanghebbenden:

- Grondeigenaren (agrariërs, inwoners, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer)
- Vertegenwoordigers van grondeigenaren/belangenorganisaties (LTO, NMV, agrarische collectieven)
- Maatschappelijke organisaties: Stichting Natuur en Milieu, Vogelbescherming

- Andere overheden en publieke organisaties: gemeenten, provincie, Vitens.

De omgeving in Arkemheen wordt betrokken in een projectgroep, bestaande uit gebiedsvertegenwoordigers, die de provincie heeft samengesteld voor het weidevogelplan en N2000 beheerplan. Deze groep wordt ook ingezet voor het peilbesluit. De rol van het projectteam is adviserend en toetsend op inhoud en proces. Verder worden evt. aanvullende partijen benaderd om in een kort interview hun standpunt(en) in te brengen. We denken aan: Natuur en milieu Gelderland, de gemeenten en de Vogelbescherming.

De omgeving in Eemland wordt betrokken in de vorm van een klankbordgroep, bestaande uit gebiedsvertegenwoordigers. De rol van de klankbordgroep is adviserend en toetsend op inhoud en proces. Verder worden evt. aanvullende partijen benaderd om in een kort interview hun standpunt(en) in te brengen.

Voor beide gebieden geldt dat de brede omgeving gehoord wordt tijdens gebiedsavonden waar alle grondeigenaren en gebruikers een persoonlijke uitnodiging voor ontvangen.

Naast alle contactmomenten (informatiebijeenkomsten, inloopbijeenkomsten, klankbordgroepen) zijn er ook nog algemene communicatiemomenten waarop we de omgeving willen inlichten of bijpraten over het proces rondom de peilbesluiten. Hiervoor gebruiken we nieuwsbrieven, email of de uitnodigingen die we gebruiken voor de contactmomenten.

Onderdelen die we zien in de participatie aanpak

- **Overleggen met de klankbordgroep (Eemland)/projectgroep (Arkemheen):** inventariseren knelpunten en wensen, reflectie op inventarisatierapport, voorontwerp peilbesluit en het ontwerp peilbesluit
- **Gebiedsavonden peilbesluit:** Tijdens een gebiedsavond per (deel)gebied wordt aan individuele gebruikers en eigenaren gelegenheid gegeven om kansen en knelpunten aan te geven, als input op het te nemen peilbesluit.
- **Communicatie:** Tijdens het hele proces van het komen tot een peilbesluit hebben we meermaals communicatiemomenten met de omgeving. Dit doen we via nieuwsbrieven, email of gerichte uitnodigingen voor contactmomenten (informatiebijeenkomst, inloopbijeenkomst).
- **Afwegingen maken in gesprek met belanghebbenden**
Mochten dilemma's zich voordoen in de belangenafweging, dan worden deze voorgelegd en besproken in de klankbordgroep/projectgroep.
- **Zienswijzen inbrengen en bezwaar:** Na opstellen van het concept peilbesluit ligt dit document ter inzage en kunnen partijen en individuen zienswijzen inbrengen. Deze worden in behandeling genomen en er wordt persoonlijk op gereageerd met een brief. Na vaststelling van het besluit kunnen partijen ook nog bezwaar aantekenen.
- **Bestuurlijke participatie strategie:** het bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe nemen we als volgt mee. Er is een getrapte aanpak voorzien, waarbij we een informerend AB organiseren (5 februari 2024). Daaropvolgend wordt voor elk concept-

peilbesluit een opiniërende sessie voor het AB gepland. Aan het eind van het proces is er een besluitvormend AB over het vaststellen van het definitief peilbesluit.

Argumenten

1. Voldoen aan wettelijke taak van het waterschap

Een wettelijke taak van het waterschap is het actueel houden van de peilbesluiten. Het peilbesluit voor Arkemheen verliep in 2022 en die voor Eemland is niet meer actueel gezien het gehanteerde praktijkpeil. Daarom worden deze peilbesluiten geactualiseerd.

2. Participatiestrategie

Voor de peilbesluiten Arkemheen en Eemland is het wenselijk om een duidelijk, afgestemd en vastgesteld participatiestrategie te hebben. In de tekst hierboven onder 'communicatie en participatie' is beschreven hoe we dit vorm willen geven en er is gevraagd aan het algemeen bestuur om dit vast te stellen.

3. Kaders waarbinnen de peilbesluiten uitgevoerd dienen te worden.

a. Beleid en wetgeving

Bij het opstellen van de peilbesluiten voor Arkemheen en Eemland wordt het volgende beleid en wetgeving als kader meegenomen:

- Omgevingsverordening Gelderland (Arkemheen) en Utrecht (Eemland)
- In Waterverordening Waterschap Vallei en Veluwe is beschreven wat de inhoud van een peilbesluit moet zijn, wanneer een peilbesluit herzien moet worden en dat op de procedure voor het vaststellen van peilbesluiten de afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is.
- Provinciaal waterbeleid in Omgevingsvisie;
- Toegewezen functies vanuit het Regionaal Waterprogramma (Utrecht en Gelderland)
- Visie en de gebiedsdoelen BOVI/ BOP van het waterschap, waaronder CO2-reductie in geval van veenweidegebieden;
 - E6: Verkenning met gebied naar integrale realisering van kringlooplandschap en natuurontwikkeling op vitale bodem – koppelen aan peilbesluiten Eemland en Arkemheen.
 - E7: Actualiseren peilbesluiten Eemland en Arkemheen
 - E8: KRW-maatregelen Eemland
- Programma Kactus WSVV: klimaatadaptatie;
- Participatiebeleid WSVV;
- Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Gelders Natuurnetwerk GNN (Arkemheen);
- Kader Richtlijn Water (KRW)
- Beschermde flora en fauna, beschermingszone natte natuur en ecologische verbindingzones, vogel- en habitatrichtlijn;

b. Afbakening en afhankelijkheden voor Arkemheen en Eemland

Inhoudelijk worden de volgende aspecten meegenomen in het opstellen van de beide peilbesluiten:

- In het bestuurlijk vastgestelde klimaatprogramma van WSVV wordt ook gesproken over *Peilbeheer nieuwe stijl*, waarbij invulling wordt gegeven aan een nieuwe balans in waterbeheer. Dat betekent o.a. afstappen van oude werkwijzen, langer het peil hooghouden, een nieuwe kijk op ons bedieningsniveau, o.a. acceptatie van tijdelijke wateroverlast om betere kansen te creëren om een droogteperiode met minder schade te overbruggen/ sneller te herstellen;
- De laatste droge jaren wordt het peil, lokaal in deze polders periodiek al hoger gehouden dan de formele bandbreedte. Hiermee wordt ingespeeld en geanticipeerd op droogte-extremen, mede veroorzaakt door de uitzonderlijke situaties van afgelopen jaren. Hierover zijn de belanghebbenden in het gebied in algemene zin geïnformeerd. Echter sluit het operationeel peilbeheer daarmee formeel niet aan op het vigerende peilbesluit;
- Met het actualiseren van het peilbesluit zal rekening gehouden moeten worden met de diverse functies van het gebied. Met functies bedoelen we bestemmingsplanfuncties en maatschappelijke functies (water vasthouden, verminderen uitstoot CO₂).
- De agrarische sector heeft vanuit bedrijfseconomisch belang behoefte aan peilen in het gebied waarbij droogteschade en natschade tot een minimum beperkt blijven;
- De inrichtingsprincipes uit de kamerbrief Water en Bodem Sturend zijn voor dit gebied ook van belang. Eventuele afwijkingen zullen voldoende moeten worden onderbouwd.
- Binnen dit gebiedsproces ligt het instrument "natschade compensatie" nadrukkelijk op tafel als optie. Het gaat daarmee verder dan fysieke maatregelen met stuwen etc.

c. Afbakening en afhankelijkheden specifiek voor Arkemheen

Inhoudelijke worden de volgende aspecten meegenomen in het opstellen van het peilbesluit voor Arkemheen:

- Het beheerplan voor het Natura 2000-gebied wordt door de provincie geactualiseerd in 2023. Naast actualisatie van het beheerplan is de provincie ook bezig met actualisatie van de aanpak voor weidevogels in het gebied. De uitkomsten van deze beide processen zijn input voor het peilbesluit. De processen lopen deels parallel aan het opstellen van het peilbesluit omdat er mogelijk interactie nodig is tussen het opstellen van het beheerplan en de aanpak weidevogels en de inventarisatie en het gebiedsproces rond het peilbesluit. Daarom participeert het waterschap in de projectgroep van de provincie voor het opstellen van het beheerplan en de aanpak weidevogels. Deze processen dienen echter wel vooruitlopend op het peilbesluit afgerond te zijn omdat de uitkomsten input zijn voor het peilbesluit;
- Binnen het Natura 2000-gebied Arkemheen ligt een opgave om de peilen beter te laten aansluiten op de natuurdoelen;

d. Afbakening en afhankelijkheden specifiek voor Eemland

Inhoudelijke worden de volgende aspecten meegenomen in het opstellen van het peilbesluit voor Eemland:

- Gezien het belang van dit gebied in de Regionale Veenweide Strategie (RVS) van de provincie Utrecht, wordt in de onderzoeksfase nauw samengewerkt bij de analyse van gegevens door waterschap en provincie en ook bij het gebiedsproces wordt gezamenlijk opgetrokken.
- Er komen diverse beschermde soorten voor in het gebied: grote modderkruiper, rivierdonderpad, platte schijfhoren, ringslang, heikikker en poelkikker.
- Voor de Eemvallei wordt door de provincie Utrecht in 2024 een gebiedsagenda opgesteld in het kader van de UPLG. Waar nodig en mogelijk zoeken we de verbinding.
- Er is een ontwikkeldocument handelingsperspectief buitengebied regio Amersfoort opgesteld door de gebiedspartners. De resultaten nemen we mee als input voor het peilbesluit. Tevens is het input voor de gebiedsagenda vanuit UPLG. We blijven aangehaakt op een eventuele doorontwikkeling van het handelingsperspectief.
- Het gebiedsproces voor het peilbesluit wordt los van bovenstaande ontwikkelingen van het UPLG en het handelingsperspectief buitengebied regio Amersfoort uitgevoerd. Uiteraard blijven we de verbinding wel benoemen en nemen we zo mogelijk ontwikkelingen mee in de actualisatie van het peilbesluit.

4. Vroegtijdig AB betrekken in een informatienota dient het bestuurlijk besluitvormingsproces.

De wens is uitgesproken dat het AB beter en vroeger betrokken wordt bij het opstellen en vaststellen van een peilbesluit. Zie hiervoor de participatiestrategie in deze kadernotitie. Daarin wordt o.a. uitgelegd dat het AB informierend, opiniërend en besluitvormend betrokken wordt bij het opstellen van de peilbesluiten. Naar aanleiding van deze kadernotitie wordt er een informatienota naar het AB verstuurd.

Kanttelingen en risico's

1.1. Peilbesluit is volgend op de huidige functies en belangen

Met een peilbesluit geven we invulling aan de diverse functies en beleidsopgaven in de betreffende poldergebieden. Met dit besluit kunnen we de functie niet wijzigen. Mogelijk zijn er conflicterende functies en belangen, waardoor een afweging hiertussen gemaakt zal moeten worden. Wanneer, gedurende het gebiedsproces, uit analyses blijkt dat bepaalde functie niet passend bediend kunnen worden zullen wij provincie of gemeente vragen om de functie te wijzigen. Het formele besluit voor functiewijziging ligt bij hen.

1.2. Eventuele functieaanpassingen in een ander proces (niet binnen peilbesluit)

Met het peilbesluit bedienen we de huidige functies én belangen in het gebied. Mogelijk zijn er conflicterende functies en belangen, waardoor een afweging hiertussen gemaakt zal moeten worden. Mochten aanvullende gebiedsontwikkelingsprocessen nodig zijn om lange termijn doelstellingen te halen met bv functieverandering, dan zullen daar adviezen of aanbevelingen voor gedaan worden naar aanleiding van het actualiseren van het peilbesluit. Het invullen van die adviezen en aanbevelingen is niet voorzien binnen het actualiseren van het peilbesluit, daarvoor wordt dan een aparte opdracht voor geformuleerd.

1.3. Vertraging

Er kan vertraging optreden in het project door modelberekeningen die meer tijd vragen, het participatieproces dat meer tijd en aandacht vraagt of capaciteitsgebrek. Hierop wordt geanticipeerd door modelberekeningen zoveel als mogelijk naar voren te halen, ruimte in te plannen en een zorgvuldig, professioneel en effectief participatieproces te doorlopen.

1.4. Afhankelijk van input en processen van derden voor het peilbesluit

Vooraf bij Arkemheen zijn we afhankelijk van het N2000 beheerplan en het weidevogelplan. Dit plan kan uitlopen, producten zijn niet op tijd klaar of het besluitvormingsproces loopt niet zoals gepland. Dit heeft invloed op de planning van het peilbesluit. Als Waterschap Vallei en Veluwe lopen we mee in dit proces om het zo soepel mogelijk te laten verlopen en om eventuele vertraging tijdig te kunnen communiceren naar onze opdrachtgever. In Eemland kan een bepaalde dynamiek in het gebied ontstaan door het gebiedsagenda proces van UPLG waar we last van krijgen. Door een nauw contact met de provincie hierover en zelf in het proces mee te draaien kunnen we dit tijdig signaleren en op acteren door ons proces of communicatie daarop aan te passen.

1.5. Geen consensus over peilafweging en daaropvolgend peilbesluit

Het kan voorkomen dat niet alle partijen zich kunnen vinden in het peilbesluit, peilvakindeling of de peilafweging. Partijen blijven aan hun eigen belang hangen, terwijl er wel een goede belangenafweging heeft plaatsgevonden. Door middel van die goede belangenafweging, verwachtingsmanagement en evt. schadecompensatie proberen we een compromis te vinden. Besluitvorming blijft altijd bij het AB, maar we willen wel voldoende aandacht besteden aan gedegen onderbouwing.

Financiën

Voor de totale externe ondersteuning van 3 peilbesluiten (Terwolde, Arkemheen en Eemland) is € 50.000,- incl. btw beschikbaar. Het grootste deel van de werkzaamheden voor het opstellen van het peilbesluit wordt uitgevoerd door eigen medewerkers. Op een aantal (specialistische) onderdelen is mogelijk externe ondersteuning nodig.

Personele consequenties

Het realiseren van de nieuwe peilbesluiten kan uitgevoerd worden binnen de huidige capaciteit.

Juridische aspecten

Met het peilbesluit voldoet Waterschap Vallei en Veluwe aan de wettelijke verplichting een actueel peilbesluit te hebben voor gereguleerde gebieden in het peilgebied Arkemheen en Eemland.

Vervolg

Voor het vaststellen van een nieuw peilbesluit bestaat een officiële procedure die moet worden gevolgd. De procedure is beschreven in de Participatie- en inspraakverordening

Waterschap Vallei en Veluwe 2022. De stappen uit de procedure zijn opgenomen in de hierboven beschreven werkwijze. In onderstaande tabel is de procedure kort samengevat:

	Stap	Betrokkenen (anders dan eigen personeel)
1	Opstellen voorontwerp peilbesluit;	Belangengroepen
2	Overleg met belanghebbenden;	Belangengroepen
3	Opstellen en vaststellen ontwerp peilbesluit;	D&H
4	Terinzagelegging van het ontwerp peilbesluit;	Belangengroepen, inwoners en andere geïnteresseerden
5	Verwerken eventuele zienswijzen in een antwoordnota;	
6	Opstellen en vaststellen definitief peilbesluit;	D&H en Algemeen Bestuur
7	Akkoord provincie	Provincie
8	Terugkoppeling zienswijzen	Indieners zienswijzen
9	Mogelijkheid tot beroepen	Indieners beroep
10	Uitvoering definitief peilbesluit.	Afdelingen BWS en PP

Bijlagen

1. Plan van Aanpak peilbesluit Arkemheen
2. Plan van Aanpak peilbesluit Eemland